

ceļā pavada arī mirušo dvēseles, stāsts ar skaudrām realitātes detaļām, ačgārnībām, sapņiem, deminutīviem un paradoksiem – veselās tautas stāsts, kurš līdz patiešām galējai robežai saglabā cilvēkam raksturīgo spēju priecāties par dzīvības pastāvēšanu un novērtēt to, ka arī Sibīrijā uz īsu laiku ik gadu atgriežas vasara. Stāsts, kas, neskatoties uz sāpēm, naidu un absurdu, glabā sevī bezvainīga cilvēka labdabību. Man tas atsauc atmiņā Marjus Ivaškeviča lugu *Mazulis* – tā bija iepriekšējā reize, kad virtuāli braucu uz Sibīriju ar lietuviešiem, noklausoties viņu specifiskajā humorā – «kāpēc tev ūdens ausī?» –, ar kādu tēvs ķircina meitu, kas raud par viņa izsūtīšanu.

Stāsta galvenā varoņa Alģa prototips ir autore Jurgas Viles tēvs. Ar savu izsūtījuma stāstu viņš dalījās jau Jurgas bērnībā, tikai to nedrīkstēja nevienam izpaust. Viņa arī atzīstas, ka bērnībā nav spējusi izprast, kas īsti ir bieži pieminētās deportācijas, toties spilgti iztēlojusies «bāreņu vilcienu» un jutusi, ka gan tēvu, gan naktīs miegā kļiedzošo vecmammu apvij baiss noslēpums. Šo noslēpumu atklāt, izziņāt un jēlkādā veidā sev noformulēt viņa ir centusies visu atlikušo mūžu. Par to skaļi sākt runāt varēja vien pēc Lietuvas atbrīvošanas, kad Jurgai bija jau trīspadsmit gadu, un kopš tā laika viņa ir lasījusi trimdas atmiņu grāmatas, neatlaidīgi mēģinot nokļūt tuvāk patiesībai, ko varētu pēc tam izstāstīt arī saviem bērniem. Lai saliktu šīs atmiņas stāstījumā, bija vajadzīgi daudzi gadi – viņa to kaldinājusi kā scenāriju jau kino studiju laikā un pati izstrādājusi niansētu sižetisko izklājumu arī tapušajam grafiskajam romānam. Ir izdarīts liels darbs un arī pakalpojums ikvienam, kurš turpmāk vēlētos stāstu pārvērst citā mākslas formā – animācijas vai kino filmā, vai kā šajā gadījumā – teātra

izrādē. Arī vizuālie tēli – Linas Itagaki zīmētie personāži ir jau noapaļoti un gatavi, un iestudējuma veidotāji var tos vairs nemainīt, bet pievērsties nākamajam līmenim – atmiņu restaurācijas procesa attēlošanai skatuves valodā.

Izrādes veidotāji strādā ar šo vizuālo stāstu un komiksu kā dokumentālu izejmateriālu, iedzīvinot, apskaņojot un dzīvās animācijas tehnikā uz skatuves savienojot atmiņu un iespaidu fragmentus, kas grāmatā rādīti komiksu lodziņos. Paliekot uzticīgi autoru izvēlētajai estētikai, bet apaudzējot to ar teātra dzīvo klātbūtnes dimensiju, kustību un skaņu. Dzīvais video ar zīmētiem vai dokumentāliem kadriem fonā izmantots jau agrākās Valtera Sīļa izrādēs (*Zudusī Antarktīda*, *Svina garša*, *Liepāja – Latvijas galvaspilsēta*), arī zaļais ekrāns izmantots izrādē *Man bija brālēns*, tomēr iepriekš tas bijis drīzāk paņēmiens, nevis darba vēstījuma neatņemama daļa, kas, iespējams, ir tieši Leļļu teātra specifikas pienesums. Izrādē *Sibīrijas haiku* uzsvars likts uz stāstu veidojošās mehānikas eksponēšanu – «patiesība» un «caurspīdība» šķiet divi galvenie atslēgvārdi, kā arī pietāte pret artefaktiem, kuri savienojumā ar iztēli spēj radīt stāstu, lai mēs spētu to saprast un izjust arī tagadnē.

Daudzas čaklas, multifunkcionālas aktieru, animatoru, apskaņotāju, stāstnieku rokas cilājas kā vakarējot pie siltas gaismas, tikai pa visiem kopā liek plānu pie plāna. Šis ir multimediju kopdarbs – līdzīgi kā tam pamatā esošais grafiskais romāns nav tikai literatūra, bet mākslinieces un rakstnieces tandēmā veidots darbs. Aktieri Ričards Zeleznēvs, Baiba Vanaga, Elīna Bojarkina, Kristīna Varša un Artūrs Putniņš gandrīz divu stundu garumā darbojas kā uz adrenalīna,

Daudzas čaklas, multifunkcionālas aktieru Artūra Putniņa, Kristīnas Varšas, Baibas Vanagas un Elīnas Bojarkinas rokas cilājas kā vakarējot pie siltas gaismas. Skats no izrādes *Sibīrijas haiku*. Foto – Matīss Markovskis